

Den vidunderlige romantik

Mangfoldigheden i andet bind af den fremragende nye oversættelse af ”De elendige” er overvældende

bog

Victor Hugo: De Elendige. Bind to. Oversat af Hans Henrik Lund. 599 kroner for alle tre bind. Forlaget Vandkunsten.

Vi forlod Jean Valjean i havehuset til nonneklosteret i første bind. Her i andet bind er vi otte-ni år senere ved revolutionen 1830-1832 i Paris.

Handlingen indfører nye personer, der dog stadig har tilknytning til de hovedfigurer, vi kender. Alligevel fortørner plottet sig noget for de store samfunds- og historiebeskrivende afsnit. Gaden og gaderne som navne og opstandssteder bliver vigtige for fortælleren, der hævder som ung selv at have overværet nogle af revolutionsbegivenhederne. Det er Paris som sted, der er centrum i romansens tredje og fjerde del (som tilsammen udgør de godt 600 sider, som andet bind omfatter). Og man kan godt løbe sur i Paris’ geografi, når man skal følge droscher og personer rundt i byen. Man skal i det hele taget ikke være bleg for, at det også er et slid at kæmpe sig igennem den store roman, men stadig bliver man belønnet med nogle hæsb læsende afsnit, hvor handlingen går over stok og sten!

Har man læst mange klassikere fra 1860’erne og frem, ser man, hvordan Hugo er en slags plotmaskine for for eksempel Dostojevskij og vores egen Goldschmidt. Episoder og detaljer lånes hos Hugos meget berømte roman (1862), hvor der kigges gennem huler i væggen ind til dramatiske begivenheder eller læses skrivelser gennem aftryk i underlag, der ses i et spejl og således kan læses retvendt og så videre. Det bliver klart, hvordan også den episke litteratur skrives oven på anden litteratur!

Er gaden stedet i dette anden bind, så følger dermed gadedrengen og gadesproget, slangen, som et hovedmotiv. Men også undergrund mindre vigtig, blot fordi den er dybere og mørkere? Kender man bjerget rigtigt, før man kender hulerne [...] Mennesket er ikke en cirkel med et eneste centrum; det er en ellipse med to centre. De ydre forhold danner det ene, idéerne det andet. Slang er ikke andet end en garderobe, hvor sproget forklæder sig, hvis det har et eller andet fordækt for. Det ifører sig ord som masker og billeder som laser.”

Således gengiver Hugo slang fra forskellige forbrydermiljøer parallelt med de voldsomme begivenheder, hvor Jean Valjean, som altid velgørende, falder i et forbryderbaghold, tortureres, men

undslipper mirakuløst, så han kan fortsætte med at tage sig af den unge pige, der følger ham. Hun forelsker sig imidlertid i en ung mand, Marius, hvad Jean Valjean ikke gerne ser. Så midt i de historiske begivenheder får vi en meget idealistisk kærlighedshistorie med hele afsnit om den unge kærligheds væsen, men også om forældre-kærligheden, som går under, når de unge elsker. Jean Valjean oplever, at pigen fjerner sig fra ham, og håbløsheden indfinder sig særligt for ham i hans alderdom, ”når årene går hurtigere og hurtigere og bliver blegere og blegere, når det er skumringstimen, hvor man begynder at se gravens stjerner!”.

Mangfoldigheden i dette andet bind er enorm. Også opstanden i juni 1832 følges på gadeplan. Barrikader bygges og angribes af regeringens tropper. Kugler støbes og afskydes, mennesker henrettes, medens borgerfolk går ud og spiser i andre dele af byen, hvor kampene ikke foregår. Gadedrenge fører deres helt egen kamp ved at knuse gadelygter med stenkast – og pludselig kan Hugo med en eneste beskrivelse næsten sætte en tilbage til 1832 og lyset på gaderne dengang : ”De enlige rækker af gadelygter kastede et svagt skær i gadernes mørke. Dengang lignede gadelygter store røde stjerner, som kastede en edderkoppelignende skygge ned på brostenene. Men her var gaderne ikke mennesketomme. Der var geværpyramider, blinkende bajonetter og bivuakerende soldater.” Ser man ikke netop edderkoppeskyggen under hver gadelygte?

Men det mest betagende ved Hugo og hans opdagende stil, hvor led på led klister på, er dog den særlige idealisme. Det unyttige for de rige kan blive det nyttige for de elendige. Betydningen, meningen, findes i mange forskellige former, og man skal ikke foragte den ene eller den anden. Eller i en lille detalje om gadedrengen Gavroche, som holder humøret oppe hos de revolutionære: ”Brugte han en pigekøp? Ja, afgjort sin elendighed; havde han vinger? Ja, afgjort sin glæde!”.

Selvfølgelig ikke rigtige vinger – men se, hvordan udtrykkene ”vinger-glæde” understøtter hinanden og holder to verdener åbne: realiteten (glæden), men også det ideelle (vinger). Se, det er romantik som vidunderlig menneskelig mulighed!

BO HAKON JØRGENSEN
kultur@k.dk

Første bind af den nye oversættelse blev anmeldt tidligere på måneden. I morgen anmeldes tredje og sidste bind

▲ Udstillingen åbner i dag, og Jens Galschiøt har haft travlt lige op til med installering af skulpturen. ”Jeg håber, at projektet kan være med til at igangsætte refleksioner og reel dialog om grundlaget for vores civilisation og vores menneskeforståelse,” siger han forud for åbningen. – Foto fra udstillingen.

Jens Galschiøts lyse og mørke ord

Ny skulpturinstallation på KunstCentret Silkeborg Bad fokuserer på religiøs fundamentalisme

interview

AF BJARNE MOURIDSEN
kultur@k.dk

Aktualiteten kunne ikke have været bedre. Eller måske rettere værre. For når kunstneren og kulturaktivisten Jens Galschiøt lørdag har fernisering på sin nye store kunstinstallation om fundamentalisme og monoteismens dogmer, står den tragiske terrorhandling mod det franske satiremagasin Charlie Hebdo stadig i frisk erindring. Men selvom det har skabt større opmærksomhed om udstillingen, er det ikke med kunstnerens gode vilje.

”Jeg ville selvfølgelig helst have været aktualiteten foruden og er glad for, at det i det mindste ikke er sket lige inden åbningen. Vi er trods alt nu nået ind i en mere refleksiv fase, og i den henseende passer mit værk faktisk godt ind,” siger han.

Galschiøt har dog gjort sig sine overvejelser efter terrorangrebet i Paris for halvanden uge siden. For kunne noget lignende ske her i Danmark?

”Tanken om, at det kan føre til voldsomme begivenheder, har selvfølgelig strejfet mig. Men jeg har afvist den, og jeg er ikke bange. Charlie Hebdo havde en anden dagsorden. De var konfronterende

i højere grad og antireligøse. Det synes jeg ikke, mit projekt er, da jeg ikke kun er kritisk, men også viser de gode sider ved religionen.”

Skulpturinstallationen ”Fundamentalism”, som fra og med lørdag kan ses på KunstCentret Silkeborg Bad, består af titlens bogstaver formet som 3½ meter høje stabler af bøger i kobber. Bogstaverne danner en stor cirkel og er placeret på en sokkel, hvor der er monteret fladskærme såvel udvendigt som indvendigt. De i alt 28 skærme viser citater fra de tre monoteistiske religioner, jødedommen, kristendommen og islam, hentet fra henholdsvis Toraen, Det Nye Testamente og Koranen.

På ydersiden er valgt ”lyse citater”, som ifølge kunstneren udtrykker en human holdning, hvorimod citaterne inde i cirklen er ”mørke” og handler om afstraffelse, forfølgelse og intolerance. De to sider skal ifølge Galschiøt illustre, at religionerne har både en lys forside og en mørk bagside, hvis man vælger at tolke ordene bogstaveligt.

I modsætning til de franske satiretegnere bryder Jens Galschiøt altså ikke Koranens billedforbud, da han kun bruger tekstcitater. Til gengæld bryder han andre for-

bud, da det for eksempel ikke er tilladt at stable Toraen og Koranen.

Selve skulpturen indgår i et større dialogprojekt kaldet ”Abrahams Børn”, som også omfatter undervisningsmateriale, interaktiv citatquiz samt mindre såkaldte skriftsøjler, der viser en mindre udgave og fortæller om projektet.

Idéen om at skabe sådan et værk har været længe undervejs, fortæller Jens Galschiøt.

”Jeg arbejder meget med en samfundsmæssig diskussion, og hvad man kan kalde for civilisationskritik. Derfor har jeg hele tiden vidst, at jeg på et eller andet tidspunkt måtte tage fat i de store religiøse spørgsmål.”

Intentionen med at tage ordene for pålydende og fokusere på markante og meget enslydende udsagn i de tre hellige bøger er ikke at provokere, men at indbyde til dialog.

”Jeg håber, at projektet kan være med til at igangsætte refleksioner og reel dialog om grundlaget for vores civilisation og vores menneskeforståelse. Ved at stille religionerne over for hinanden og vise, at der er store ligheder, vil jeg gerne have folk til at indse, at vi i bund og grund har de samme værdier rent menneskeligt. Vi ved bare for

Ved at stille religionerne over for hinanden og vise, at der er store ligheder, vil jeg gerne have folk til indse, at vi i bund og grund har de samme værdier rent menneskeligt.

JENS GALSCHIØT, BILLEDHUGGER

lidt om hinanden og skal nedbryde de parallelsamfund, der eksisterer.”

Mangel på viden og opsplitning i ”dem og os” er netop en af årsagerne til konflikter som den i Paris, mener kunstneren.

”Jeg tror, situationen i dag skyldes, at vi ikke anerkender hinanden på en ordentlig måde. Er man en del af vennekredsen, kan man nemmere tage satire og hån. Er man udenfor, gør det mere ondt.”

Galschiøt erkender dog, at hans nye værk også kan blive spændt for en politisk eller religiøs dagsorden, men han mener dog ikke, at risikoen er stor.

”Det er vanskeligt at udnytte den i en bestemt retning, da installationen er flertydig. For det første ved at omfatte de tre store religioner og for det andet ved at vise både positive og negative sider af religionen. Så man kan vel sige, at hvis nogen begynder at ud-

nytte den til noget bestemt, ja så har mit projekt været fejlsaglet.”

Jens Galschiøt er kendt for at bruge sine skulpturer i forbindelse med happenings i det offentlige rum. Med udstillingen på KunstCentret Silkeborg Bad har han bevæget sig indendørs hos en kunstinstitution. Og det er ikke tilfældigt.

”Det er en form for beskyttelse. På den måde bliver det slået fast, at der er tale om kunst og ikke aktivisme. Kunst har en højere grad af beskyttelse og videre rammer med hensyn til ytringsfriheden. Senere vil vi også gerne have skulpturen udstillet i arabiske lande, og så er det en stor fordel, at den allerede befinder sig inden for kunstinstitutionelle rammer,” fortæller han.

På sigt er det dog også meningen, at ”Fundamentalism” skal finde vej til det of-

fentlige rum på samme vis som forgængere som ”Svinehunden” og ”Skamstøtten”. I første omgang arbejder det konservative medlem af Europa-Parlamentet, Bendt Bendtsen, således på at få den opstillet i EU-Parlamentet. Men helt som vanligt bliver det ikke.

”Diskussionen bliver en anden og mindre, når den ikke foregår i det offentlige rum. Derfor er det lidt ærgerligt, at skulpturen ikke har den samme mobilitet, da den er for stor, tung og dyr at stille op. Jeg er jo vant til, at jeg bare lige kan stille en skulptur op og indtage det offentlige rum for en stund.”

Selvom Jens Galschiøt er spændt på modtagelsen, den efterfølgende debat, har han allerede fået såvel positive som negative reaktioner. Enkelte af bogstaverne har nemlig tidligere været vist rundtom i landet og på hans eget galleri, ligesom de mindre skriftsøjler allerede er i brug.

”Jeg har fået flere positive reaktioner fra muslimer. Det skyldes måske, at de ikke er vant til at se smukke citater fra Koranen synliggjort. Modsat er det med kristne, som ikke er vant til at se ordene i Det Nye Testamente blive tolket fundamentalistisk, så her har jeg mødt modstand,” slutter han.

Når præsten vælger salmer

Den nye salmebog fra 2003 har haft en tydelig effekt i forhold til brug af nye salmer, men den har begrænset brugen af salmer, der ikke står i salmebogen

sang&salmer

AF MORTEN SKOVSTED
kultur@k.dk

Der findes ikke eksakte undersøgelser over, hvilke salmer der vælges og synges i Danmarks kirker. Det kunne ellers danne grundlag for interessante refleksioner såsom ”Hvilken teologi synger vi? Hvor mange gamle hhv. nye salmer synger vi? Hvor direkte kan man aflæse præsternes ellers sognets teologiske profil på salmevalget?” og så videre.

Det er næppe sandsynligt, at man lige med det samme får etableret en systematisk indsamling af præsternes salme-

valg, så foreløbigt må vi nøjes med små, uvidenskabelige undersøgelser, som den jeg har lavet af det salmevalg, der tegner sig på facebook siden ”Søndagens salmer”. Her deler p.t. 246 præster søndagens salmevalg med hinanden. Som det ofte gælder i digitale og sociale medier, er der en mindre gruppe brugere, der er særdeles aktive, en større gruppe, der bidrager af og til, og en meget stor gruppe, der ikke bidrager aktivt. Hvor der som regel lægges cirka 20 salmevalg op om ugen, kan vi se, at der er mellem 50 og 80 præster, der kigger med den givne uge.

Jeg har set nærmere på fem søndage fra sidst i oktober (nittende søndag efter trinitatis) til sidst i november (sidste søndag efter trinitatis). Til disse sønda-

ge er der lagt i alt 96 salmevalg op, som regel med fem til syv salmer til hver gudstjeneste. Jeg har valgt at lægge snit-tet mellem gamle og nye salmer i 1950, og med det valg viser det sig, at der til de fem søndage er valgt 437 gamle salmer og 137 nye, i alt 574.

De nye salmer udgør altså 23,9 procent af de valgte salmer, og det tal forekommer mig forbløffende højt. Jeg er overbevist om, at der bliver valgt færre nye salmer på landsplan. En del af forklaringen på den høje andel nyere salmer skyldes, at et ret lille antal nyere salmer vælges massivt til de enkelte søndage, således ”Vi kommer til din kirke, Gud” (Den Danske Salmebog (DDS) 478), ”Den mægtige finder vi ikke” (DDS 414) og ikke mindst ”Nu står der skum fra bølge-

top” (DDS 731), som er et sikkert hit i oktober/november. En anden grund til de mange nye salmer kan være, at facebookmediet i sig selv appellerer til og bruges af et forholdsvis ungt udsnit af præstestanden. En analyse af salmevalg i for eksempel Præsteforeningens Blad vil uden tvivl have en lavere andel af nye salmer.

Endelig kan det ikke udelukkes, at de første salmevalg, der lægges på siden, inspirerer mange af de følgende, så der vil være en tendens til, at flere af de salmer, der tidligt på ugen peges på, både gamle og nye, inspirerer til og spredter sig til de følgende salmevalg. Med disse behørigte forbehold i mente, er der så rent faktisk også den mulighed, at der simpelthen bliver brugt flere nyere sal-

mer, end for eksempel undertegnede hidtil har troet.

Hvis den nye salmebog fra 2003 således har haft en tydelig effekt i forhold til brug af nye salmer, så ser det samtidigt ud til, at den har begrænset eller helt nulstillet brugen af salmer, der ikke står i salmebogen. Ud af de mange salmevalg er der kun tre (3!), der inddrager salmer uden for salmebogen. Derved kan man få den tanke, at den nye salmebog har lagt en uheldig dæmper på nysgerrigheden i forhold til den strøm af nye salmer, der stadig udgives. Før var det nemt blot at vælge de gode, gamle salmer. Med den nye salmebog er der nemt at vælge de gode gamle salmer og at vælge blandt et ret begrænset udbud af nyere

salmer. At der blev medtaget et begrænset antal nyere salmer i salmebogen, kan således ende med at virke som et tveægget sværd, da det på den ene side får os til at synge nyere salmer, og på den anden side får os til at glemme de helt nye. Der er nemlig forskel på nyere og helt nye salmer, og langt de fleste af de nyere salmer, der er medtaget i salmebogen, har forskellige årtier på bagen.

Så mens vi fortærende venter på mere grundige undersøgelser af præsternes salmevalg, må vi håbe, at der fortsat vil blive skrevet og udgivet nye salmer. Og at de med tiden vil blive udgivet i salmebogstillæg, der på praktisk og vægtig vis kan supplere salmebogen og på den måde udfordre og inspirere præsterne yderligere i deres salmevalg.